

Gyermekkori magatartászavarok és a hiperaktivitás viselkedésterápiája

Dr. László Zsuzsa

Klinikai szakpszichológus

Viselkedésterapeuta

Fimota Központ

1062 Budapest Bajza utca 68.

T: 30 92 10 352

www.fimota.hu

ADHD, FIMOTA

- x biológiai probléma
- x Viselkedésneurológiai zavar
- x viselkedés-szabályozás zavara

Jellemzői:

- x Figyelemhiány
- x Az impulzus kontrolljának nehézsége
- x Túlzott motoros aktivitás (hiperaktivitás)

Fontos: pusztán ezeknek a viselkedési formáknak a jelenléte nem jelenti azt, hogy a gyerek fimota!!!

A tünetek alapja

A gátlás fenntartásának képtelensége

Gátlás: olyan mentális folyamat, ami korlátoz egy akciót, egy érzelmet, vagy egy gondolatot

A gátlás nem egy döntés, hanem a gyerekek fejében végbemenő folyamat eredménye

A fimotáság, mint fejlődési zavar (Barkley, 1995)

Már korai életkorban megjelenik

A gyerek nem képes az életkorának megfelelően viselkedni

Tisztán elkülöníthető a nem fimota gyerekek viselkedésétől

Nem számol a környezeti és a szociális következményekkel

Sokféle helyzetben megtörténik (de nem szükség szerint mindegyikben)

Agyi funkciókkal hozható kapcsolatba

AZ ADHD KIMENETE

ADHD tünetek súlyosságban és számosságban nem változnak, de van aki megtanul élni velük, és gyakorlatilag problémamentesnek tekinthető

A kezeletlen esetek felnőttkorban hasonló problémákkal küzdenek, mint gyerekkorban és felnőttként folyamatos kezelésre szorulnak

Sokaknál más tünetek is vannak: tanulási nehézség, depresszió és ODD, magatartászavar.

Kezelés nélkül:

Antiszociális, deviáns viselkedés, szer-abúzus, magas válási arány, vándorlás, erőszak, bebörtönzés, kórházba kerülés

A Fimotaság kezelése

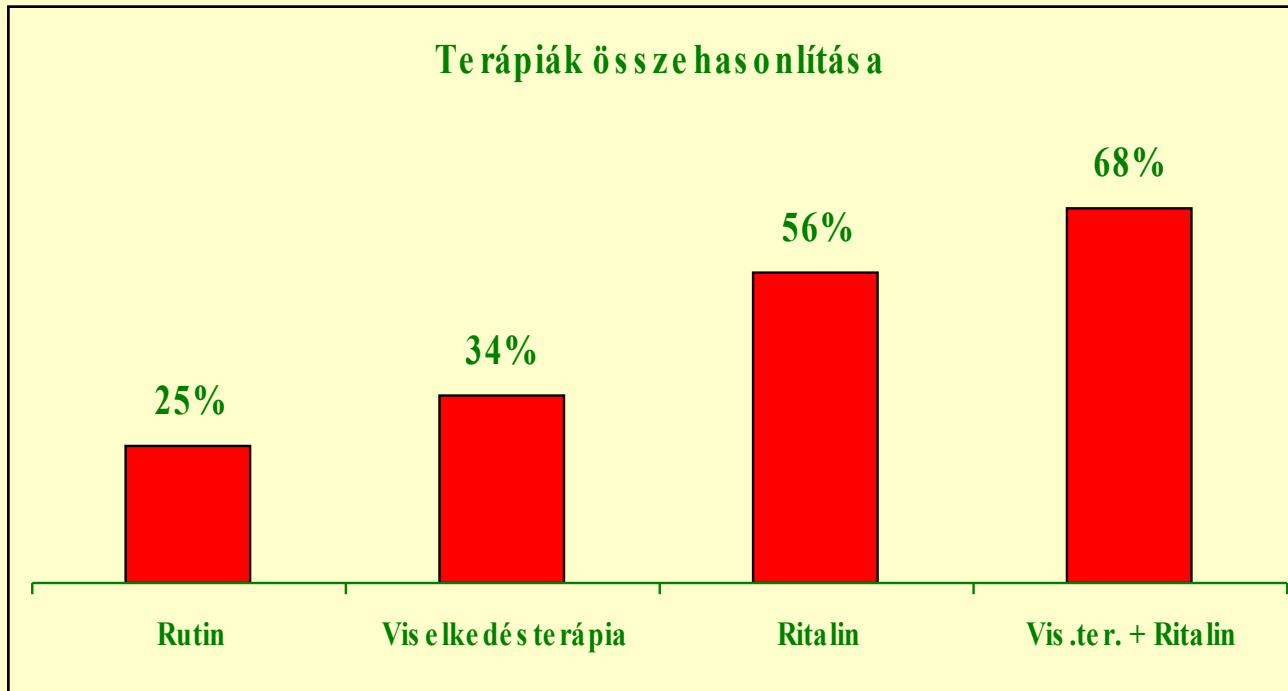
Tudományosan igazolt gyógymód:

- gyógyszer
- viselkedés és kognitív terápia

Nem igazolt: biofeedback, szigorú diéták (pl. Fengold) allergia, gomba és belsőfül kezelések, szemtorna, speciális színes szemüveg, megavitaminok, kineziológia chiropractica, homeopátia, mozgásterápiák (Delacato, alapozó, Ayres stb.).....

A Fimotaság kezelése

Vizsgálat: 579 gyerek, 14 hónap, 4 csoport

**Tudományosan másféle terápia nem igazolt.
Minden más terápia annyiban hatásos,
amennyiben viselkedésterápiás hatás kimutatható.**

Ritalin (methylphenidate)

- A legtöbbet vizsgált gyógyszer,
- Ismert a hatásmechanizmusa,
- Gyakorlatilag nincs mellékhatása
- Fél óra alatt felszívódik és kb. 3 óra alatt kiürül
- Elég akkor bevenni, amikor szükség van rá
- Adagolása testsúly kilogramm független
- Az ADHD-sok 95%-nál hatékony
- Kamaszok és felnőttek is szedhetik
- ADHD-nál kizárt a hozzászokás, az adagot is ritkán kell emelni
- Álmoság, fáradtság jelentkezése túladagolást jelez
- A Ritalint szedő gyerekek között ritkább a drogozás, mint a kortársaiknál

A Ritalin hatása

Javítja a produktivitást

Emeli az arousal szintet és növeli az agyi vérellátást

Csökkenti a figyelem pattogást, és ezáltal az „agy-zajt”

Csökkenti a feszültséget, és ezáltal az indulatosságot, így javítja a szociális kapcsolatokat

Mellékhatások

Gyakori

- * Csökkent étvágy a gyógyszer hatása alatt
- * Álmatlanság, ha a gyerek későn veszi be a gyógyszert
- * Viselkedés rebound a kiürülést követően
- * Fej- és hasfájás, tapasztalatom szerint csak akkor lép el, ha a gyerek szorong
- * A növekedési hormon **átmeneti** gátlása

Ritka:

- * Szorongás / depresszió
- * ingerlékenység

Nagyon ritka:

- * tic
- * (Tourette's Syndrome)
- * máj problémák vagy kiütések (csak a Pemoline-nál)
- * felpörgés
- * magasvérnyomás

A hatékony terápia feltétele a pontos diagnózis

- ♣ gyerek iskolai és otthoni teljesítménye
- ♣ baráti kapcsolatainak sikeressége
- ♣ a tünetek súlyossága
- ♣ pervazivitása
- ♣ comorbid tényezők
- ♣ a család működése
- ♣ a szülők kapacitása

Az ADHD esetében nagyon nagy szerepe van a környezeti hatásoknak, ezért hatékony kezelés csak multimodális megközelítéssel végezhető.

Viselkedés- és kognitívterápia

Munka:

- ♠ a szülőkkel
- ♠ a gyerekekkel
- ♠ az intézményi dolgozókkal

A tünetegyüttes ismerete

- ♣ előnyeinek és
- ♣ nehézségeinek tudatosítása
- ♣ stratégiák tanítása

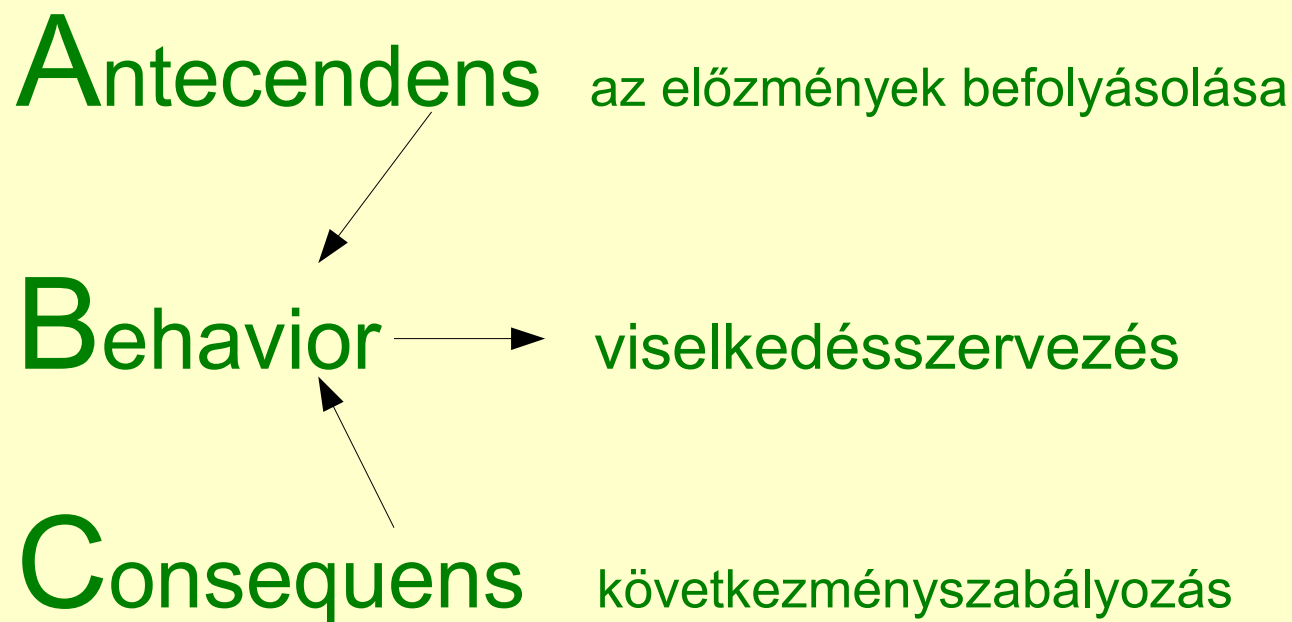
Oktatás

- ♠ neveléstechnika oktatása
- ♠ fejlődés-lélektani alapismeretek

Erények, amire építeni lehet

- ♣ Magas produktivitás
- ♣ Erős motiváció és kitartás
- ♣ Elszánt siker irányultság
- ♣ Jó tárgyalóképesség
- ♣ Lelkesedés
- ♣ Kockázatvállalás
- ♣ Figyelemmegosztás
- ♣ Gyors döntési képesség
- ♣ Határtalan energia
- ♣ Spontaneitás
- ♣ Kíváncsiság
- ♣ Verbális képességek
- ♣ Humor, életöröm, jókev
- ♣ Magas intellektus
- ♣ Nagyfokú rugalmasság
- ♣ Globális gondolkodás
- ♣ Találékonyság, leleményesség,
- ♣ Szintetizáló képesség
- ♣ Magas fájdalom küszöb
- ♣ Felelősségvállalás
- ♣ Önállóság
- ♣ Erős érzelmi kötődés, hűség
- ♣ Tehetség a zenében
- ♣ Tehetség a sportban, jó labdaérezék
- ♣ kreativitás, fantázia
- ♣ Erős tudatosság, jó önismeret
- ♣ Öszinteség
- ♣ Szociális érzékenység, segítőkészség

Viselkedésterápiás technikák

Kognitív technikák

1. a saját viselkedés monitorozásának megtanulása az önirányítottság növelésére
2. öninstrukciós technikák tanítása: a latencia növelése a reakció késleltetésére, a viselkedésszervezés, viselkedésválasztás tudatosítására
3. a problémahelyzet felismerésének és a problémamegoldás folyamat-sémájának rögzítése
4. önkontroll technikák: az elemzés, tanulás, gyakorlás és alkalmazás folyamatán keresztül az önirányított, önmegerősítő, önbecsülést növelő viselkedésszervezés kialakítása

A megerősítés szabályai

Előkészítés

- ♣ Az elképzelés kidolgozása
- ♣ Megbeszélés, alkudozás, megegyezés

Végrehajtás

- ♠ A viselkedés megtörténtekor mindig adni kell a megerősítőt, az „adó” tartja számon, ő kínálja
- ♠ Közvetlenül a viselkedés megtörténte után kell adni
- ♠ Mindig a legkisebb elégséges megerősítőt kell adni
- ♠ Mindig gyerek számára motiváló dolgot kell adni
- ♠ Változtatást csak tárgyalást követően szabad bevezetni
- ♠ A viselkedés stabilizálódásával, a megerősítő kérését a gyerekre kell bízni, de kérés esetén azonnal adni kell

Büntetés helyett következmény

- A szabályszegésről és annak következményéről mindig minden érintettet tájékoztatni kell
- A természete következményeket hagyjuk érvényesülni, csak szükség esetén avatkozunk be pl. ha negatív viselkedést pozitív megerősítés követ
- A viselkedés logikailag kapcsolódó következményét keressük
- Konfliktus esetén az agresszort kell figyelmen kívül hagyni és a sértettel foglalkozni
- A szabályokat és a szabályszegés következményeit előre kell ismertetni, majd ellenőrizni
- Indulat, feszültség levezetéséhez a megnyugvás lehetőségének biztosítása
- Adott időre, a helyzetből kivonás:munka, megbízás, séta futás stb.

Az anyagi megerősítés feltételei

Anyagi megerősítést mikor használunk?

- ♠ Új viselkedés kialakításakor
- ♠ Viselkedésmódosításakor
- ♠ Fejlesztésnél

Meddig használjuk?

- ♣ A teljesítményöröm megjelenéséig

Mikor nem szabad használni?

- ♣ Ha a pozitív viselkedést pozitív egerősítés követi, és a teljesítményöröm jelen van.

Az énkép formálása

- ♠ Az elfogadás éreztetése
- ♠ Bizalom
- ♠ Fokozatos felelősség átadás
- ♠ A jónak, a helyesnek az észrevétele
- ♠ Pozitív, konkrét visszajelzés
- ♠ Egyszerű feladatokkal az önbecsülés növelése

Kommunikáció

- ♠ Egyszerű mondatok
- ♠ Világos szabályok
- ♠ Konkrét dolgokat megfogalmazva
- ♠ Nem magyarázva
- ♠ Mindig visszakérdezve
- ♠ Érzelmi üzenetek nélkül
- ♠ Alkudozás
- ♠ Kompromisszumkötés

A FIMOTA PROGRAM

- ♠ Szülőtréning
- ♠ Viselkedés és kognitív terápia
- ♠ Szociális tréning,
- ♠ Önkontroll tréning
- ♠ Gyógyszer?
- ♠ Pedagógus továbbképzés

Kiegészítő terápiák:

- ♣ fejlesztés
- ♣ pszichoterápia
- ♣ családterápia

FELMENTÉSEK

- ♣ Írás, vagy a kötött írás alól, – gyenge grafomotoros készség miatt
- ♣ Torna és technika órák alól – az impulzivitás miatt
- ♣ Fáradt, kiégett, idős vagy kezdő tanárok órái alól – az intenzív provokálás miatt
- ♣ Szolfézs, ének és néptánc alól – a monotonia miatt

A felmentéseket akkor kell javasolni, ha a gyerek sikertelensége vagy frusztráltsága fennáll. Ezek a helyzetek a fimo-tákra provokálóan hatnak és képesek gátlástalanul bármilyen határt átlépni.

Köszönöm a figyelmet!

